

**Univerzita Palackého v Olomouci
Cyrilometodějská teologická fakulta**

Katedra pastorální a spirituální teologie

Náboženství se zaměřením na vzdělávání a
katechetika

Renata Němečková

JUDAISMUS
Současná Židovská obec Brno
Bakalářská práce

Vedoucí práce: ThLic. Jaroslav Franc

2011

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně s využitím uvedených pramenů a literatury.

.....

Podpis autora práce

Poděkování

Chtěla bych poděkovat svému vedoucímu práce ThLic. Jaroslavu Francovi za jeho ochotu a pomoc po celou dobu tvorby této bakalářské práce. Také velké díky pí. Kateřině Ševčíkové ze sekretariátu ŽOB s kterou jsem komunikovala prostřednictvím e-mailu ohledně konání bohoslužeb, pí. Dagmar Juráňové za poskytnutí fotografií ze slavení Chanuky, rabínovi ŽOB a také všem ostatním členům a sympatizantům za jejich milé přijetí. Také svému snoubenci Jaroslavu Matrasovi za pomoc při úpravě velikosti fotografií, číslování stránek a své matce Ludmile Němečkové za jazykovou korekturu. Zároveň všem ostatním, kteří mi byli povzbuzením a oporou a to zejména Bohu.

Obsah

ÚVOD.....	6
1 JUDAISMUS.....	9
1.1 Směry v současném Judaismu.....	9
1.2 Kdo je Žid.....	10
1.2.1 Etnický Žid.....	10
1.2.2 Halachický Žid.....	11
1.3 Etnické rozdělení.....	11
1.4 Judaismus, jako rituální systém.....	12
1.4.1 Posvátno v životě jednotlivce.....	13
1.5 Znamení na dveřích, čele a paži.....	13
1.5.1 Mezuzá.....	14
1.5.2 Tfilin.....	14
1.5.3 Cicit.....	15
1.6 Judaismus v Izraeli.....	15
1.6.1 Zeď nářků.....	16
1.6.2 Chrámové návrší.....	16
1.6.3 Menora u Knesetu.....	17
1.6.4 Yad Vashem.....	17
1.6.5 Pevnost Masada.....	17
2 ZÁKLADNÍ INFORMACE O ŽIDOVSKÉ OBCI BRNO.....	19
2.1 Současná situace v Židovské obci Brno.....	19
2.1.1 Rabín.....	21
2.1.2 Podmínky členství v Židovské obci Brno.....	22
2.1.3 Synagoga Agudas Achim.....	23
2.1.4 Kulturní a vzdělávací centrum rabína Federa.....	23

2.1.5 Mikve.....	24
2.1.6 Hřbitov.....	24
3 SLAVENÍ SVÁTKŮ BĚHEM ROKU V ŽIDOVSKÉ OBCI BRNO	26
3.1 Šabat.....	27
3.1.1 Příprava na šabat.....	28
3.1.2 Slavení o šabatu ráno v synagoze.....	30
3.1.3 Šabatové poledne doma a mincha.....	31
3.1.4 Konec šabatu.....	31
3.2 Pesach.....	32
3.3 Roš ha-šana.....	33
3.4 Jom kipur.....	33
3.5 Sukot.....	34
3.6 Simchat Tóra.....	34
3.7 Chanuka.....	35
3.8 Purim.....	35
3.9 Přínos výzkumu slavení svátků v Židovské obci Brno.....	36
4 ZÁVĚR.....	37
5 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	40
6 SEZNAM INTERNETOVÝCH ZDROJŮ.....	42
7 SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK.....	44
8 SEZNAM FOTOGRAFIÍ.....	45

Úvod

Judaismus je základem pro křesťanství a čerpá z něj i islám. Podnětem pro vybrání tohoto tématu byl předmět religionitika, kde se probíralo toto náboženství spolu s dalšími včetně nových náboženství a sekt. Věříme, že její vypracování pomůže k prohloubení již získaných vědomostí, lepšímu porozumění Starému zákonu a slavení křesťanských svátků vycházející či navazující právě na tohoto náboženství. Jako rostlina přijímá živiny prostřednictvím kořenů, tak i my pokud chceme opravdu být křesťany, nemůžeme opomenout náš základ.

Na téma judaismu existuje velké množství literatury. Poukážeme zde proto jen na některou literaturu. Významným judaistou zabývajícím se mystikou (kabalou) je Vladimír Sadek, vzpomene zde dvě jeho knihy: Židovská mystika v níž najdeme myšlenky a duchovní hodnoty kabaly. Druhá kniha nese název Doteky duše. Tuto knihu můžeme chápat, jako osobní vyznání člověka o vědomí dalšího života duše. Existují také knihy od jiných autorů, například: Svátky světových náboženství v které nalezneme zachycení a vyložení slavení svátků v židovství, křesťanství, islámu, hinduismu, buddhismu, zoroastriánství, džinismu, sikhismu a bahá'í. Dále pak Encyklopedie významných osobností ve víru židovského osudu. Tato encyklopedie je určena pro ty, kdo se zajímají o židovskou problematiku, o životní osud. V knížce Židovské svátky nelezeme přehled všech významných svátků. Konverzi z pohledu historického i z hlediska osudů jednotlivých konvertitů se věnuje kniha s názvem Konverze k judaismu. Judaismus od A do Z představuje abecedně všechny důležité pojmy a skutečnosti spojené s judaismem. A vzpomeneme ještě Úvod do judaistiky, který je zaměřen na studium židovského náboženství, jeho dějin a literatury. Neuvádíme zde záměrně názvy knih, které sloužily k sepsání této práce, jejich seznam je v seznamu použité literatury. Na téma Židovská obec Brno-současná situace byla sepsána bakalářská práce¹ pí. Lenkou Přichystalovou, vedoucí práce PhDr. Tomáš Boukal, Ph.D. Tato práce chce přistupovat k podobnému tématu jiným

¹ na Univerzitě Pardubice na filozofické fakultě v roce 2009 na katedře sociálních věd

způsobem. Cílem bakalářské práce pí. Přichystalové bylo, jakým způsobem v současnosti funguje Židovská obec Brno, jaké činnosti nabízí a co je nutné, aby tato obec mohla fungovat a to z pohledu sociologického.

Cílem této práce není podat vysvětlení celého Judaismu, ale vlastní pochopení (proniknutí) do jeho základů za pomoci literatury a osobních zkušeností, které získáme výzkumem v Izraeli² a zvláště v Židovské obci Brno³. Chceme tak docílit spojení teorie s praxí a to metodou fenomenologickou. Jedná se o metodologii:

Která převrací princip vysvětlení a požaduje, aby náboženská skutečnost byla studována nábožensky. Tento nový postulát nežádá na badateli, aby zaujal vůči náboženské zkušenosti postoj „vnějšího“, „nezúčastněného“, „neutrálního“, „objektivního“ pozorovatele. Naopak od něj požaduje, aby byl „uvnitř“, „zúčastněný“, „podílející se“ na náboženské zkušenosti. Nikoliv chladná objektivita nestranného pozorovatele zaujímajícího patřičný odstup od předmětu zkoumání, nýbrž živý ba vášnivý subjektivní zájem, je nyní považován za základní předpoklad hlubšího poznání. Vždyť pozorovatel, který hledí na dům zvnějšku, poznává ho jen podle jeho vnější tvářnosti, kterou ukazuje navenek. Kdo však chce poznat vnitřní strukturu budovy, musí do ní vstoupit.⁴

Smysl a význam tohoto náboženství se pokusíme vyložit za pomoci aplikované hermeneutiky, aby bylo možné porozumět popisu náboženských zkušeností. Protože fenomenologie s hermeneutikou souvisí. „Studium náboženských intencí je nedílnou součástí bádání aplikované hermeneutiky.“⁵

Věříme, že se nám podaří ponořit do hloubky a krásy tohoto náboženství, nechat se jím prostoupit a ne jen o něm teoreticky psát, jako nezúčastnění. A to díky aplikované hermeneutice, která se, jak jsme se již zmínili zabývá studiem náboženských intencí. „Zabývat se v religionistice intencemi znamená studovat nejhlubší lidské motivy a záměry, které se vynořují ze subjektivní náboženskosti a které se následovně objektivizují v představách, v myšlení a chování. Obvykle jsou tyto intence rozvíjeny v duchovní rovině.“⁶

Práci rozdělíme na tři hlavní části. První bude obsahovat všeobecné informace o judaismu, jeho rozdělení, odpověď na otázku, kdo je Žid a jak se

2 Autorka zamýšlí v Izraeli provést vlastní výzkum a to na některých místech spjatých s Judaismem

3 Autorka si bere za cíl provést výzkum v Židovské Obci Brno a účastnit se bohoslužeb v některé svátky

4 SKALICKÝ, Karel. *Postopách neznámého Boha*. Svitavy: Trinitas, 2003. 110-111 s.

5 WAARDERBURG, Jacques. *Bohové zblízka*. Brno: Georgetown, 1997. 126 s.

6 Tamtéž, s. 126

rozdělují, podíváme se na judaismus, jako na rituální systém a neopomeneme ani posvátno v životě jednotlivce, trojí znamení (na dveřích, čele a paži). Vše zakončíme informacemi o významných místech spjatých s tímto náboženstvím v Izraeli na základě výzkumu. Jsme si však vědomi omezení spojeného s výzkumem v Izraeli, zejména jazykové omezení a možnost délky pobytu.

Ve druhé části budeme pojednávat o Současné Židovské obci Brno. Zaměříme se na její současnost, rabína, podmínky členství, místní synagogu, kulturní a vzdělávací centrum rabína Federa, mikve a hřbitov. Domníváme se, že nebude problém navštívit Židovskou obec Brno a zjistit o ní základní informace. Využijeme také informace, které jsou k dispozici na internetu na jejich osobních stránkách.

Třetí část bude obsahovat informace o slavení Židovských svátků během roku v Židovské obci Brno na základě výzkumu. A zároveň využijeme také literaturu, která se zabývá slavením židovských svátků. Přesný přehled nalezneme v seznamu použité literatury. Zaměříme se na podrobnější popis průběhu slavení šabatu, u ostatních svátků: Pesach, Roš ha-šana, Jom kipur, Sukot, Simchat Tóra, Chanuka, Purim pouze na stručný popis. Uvědomuje si časovou náročnost, kterou tato poslední kapitola bude vyžadovat, ale zároveň i její přínos.

1 JUDAISMUS

V této kapitole se společně seznámíme se základními informacemi o judaismu, jak vznikl co nebo kdo je základem víry, jak se dělí, podíváme se na rozdělení mezi etnickým a halachickým Židem. Ukážeme si judaismus, jako rituální systém a také, jak se jeho posvátno projevuje v životě jednotlivce. Neopomeneme ani společně vysvětlit a odborně pojmenovat znamení na dveřích, čele a pažích. A v krátkosti se zastavíme i u některých významných míst v Izraeli, která jsou spojená s tímto náboženstvím. Bude se jednat o Zeď nářků, Chrámové návrší, Menoru u Knessetu, pevnost Masada.

Událostí od níž odvozuje svůj původ židovský národ a jeho náboženství-judaismus, bylo vyvolení ABRAMA Bohem. Abramovi (ABRAHAMOVI) potomci se stali pevným náboženským svazkem vyjítí (exodu) z Egypta někdy na začátku 12. století př. Kr. Zásahu za toto vysvobození připisuje judaismus jedinému Bohu, který se zjevil jejich vůdci MOJŽÍŠOVI. Jméno Boha není z úcty vyslovováno. Jeho vyznavači ho nahrazují tituly, které bývají do češtiny tradičně překládány „Hospodin“. [...] Bůh je považován za dárce Zákona a historie, jíž vede národ Hebrejů dejnými zkouškami až k času v němž bude nastolena spravedlivá vláda Mesiáše (tj. Pomazaného=vládce).⁷

Judaismus je monoteistické náboženství, které uznává a uctívá (monolatrie) pouze jediného Boha. Tento Bůh se svým vyvoleným (židovským) národem uzavřel věčnou smlouvu na hoře Choreb a to v podobě Božího zákona-Tóry. Hlavní knihy judaismu tvoří: Bible zvaná Tanach dle označení svých tří hebrejských částí-Zákona, Proroků, Spisů. Nejdůležitější z nich je Zákon (Tóra). Na Tanach, který je psaným zákonem navazuje ústní zákon Mišna, jeho komentář je Gemara a tvoří spolu tzv. Talmud.

1.1 Směry v současném Judaismu

Nyní společně rozdělíme směry v současném judaismu a trochu si o každém povíme. Judaismus se dělí na ultraortodoxní, konzervativní, reformní judaismus a také na některé skupiny spjaté s judaismem.

⁷ VOJTÍŠEK, Zdeněk. *Encyklopedie náboženských směrů v České republice*. Praha: Portál, 2004. 130 s.

Ultraortodoxní judaismus je nejkonzervativnější směr ortodoxního judaismu a judaismu jako takového. Ortodoxní judaismus se začal objevovat na začátku 20. stol. když se od judaismu začaly odštěpovat volněji smýšlející skupiny, ze kterých později vzešel reformní, liberální a konzervativní judaismus. Konzervativní judaismus je vedle ortodoxního a reformního judaismu jedním z hlavních proudů současného judaismu. Jedná se o kompromis mezi ortodoxním judaismem a reformním judaismem. Tento směr si uchovává pevné vazby k tradičnímu studiu a zbožnosti, avšak uznává i historický vývoj judaismu. Reformní judaismus vznikl v 18. stol. v Německu. Zdůrazňuje lidskost a etiku. Mimo výše uvedené směry existují ještě jiné skupiny či sekty, které sice nejsou nebo ani nebyly přímou součástí judaismu, ale z etnického hlediska jsou považovány za židy. Například: Samatiráni, Falašové, Karaité.⁸

1.2 Kdo je Žid

Je před námi otázka, kdo je Žid? Klademe si tuto otázku nejen my, ale také Židé. Jaké musí splňovat podmínky, aby se mohl Žid nazývat Židem? Tato otázka je složitá a není tak jednoduché na ni odpovědět, jelikož někteří židé mají židovskou národnost po svém rodičích, ale Židy se necítí, takže vlastně Židy v pravém slova nejsou, jsou také Židé, kteří se tak narodí a cítí, ale jsou také lidé, kteří by chtěli konvertovat, ale žádné předky židovského původu nemají. Tato koverze je na základě náboženského práva (halachy) možná. Právě podle tohoto původu se Židé dělí. V následujících podkapitolách se tomuto rozdělení budeme věnovat.

1.2.1 Etnický Žid

Nyní se společně podíváme na první definici etnického Žida. A také na práva, které pro tyto etnické Židy nabízí stát Izrael.

⁸ Srov. Wikipedie : Judaismus [online]. 2011 [cit. 2011-04-15]. Dostupné z WWW: <<http://cs.wikipedia.org/wiki/Juismus>>

První definici Žida na základě „rasy“ byla stanovena až v nacistickém Německu prostřednictvím tzv. norimberských zákonů. Tyto zákony definovaly jako Žida každého, kdo má oba rodiče Židy; člověk, který měl Židem jednoho z rodičů, byl považován za *mišence prvního stupně*, člověk, který měl židovského jednoho prarodiče pak za *mišence druhého stupně*. Po válce a založení státu Izrael v r. 1948 byl ustanoven Zákon o návratu, podle kterého je každý, kdo má alespoň jednoho židovského prarodiče, považován Státem Izrael za Žida a je možné mu udělit občanství. Zákon o návratu se stal normou pro přijetí členů i pro řadu židovských obcí ve světě.⁹

1.2.2 Halachický Žid

Halachickým Židem je každý, kdo se narodil židovské matce, která sama byla halachickou židovkou (židovství se dědí materlineárně). A stane se jím také každý, kdo podstoupí předepsaným způsobem gijur¹⁰. Konverze v judaismu není vůbec jednoduchá, je nutné žádat rabína, který i opakovaně tuto žádost odmítá, protože zkoumá duchovní důvody proč se chce stát Židem. Toto je pouze první z překážek.¹¹ A nyní se společně na některé další překážky podíváme.

Když adepti překonají první překážku, začne vlastní práce-učení. Člověk, který není Žid, musí do židovství proniknout, musí se naučit Písmo a zákony, samozřejmě se musí také, alespoň částečně, naučit hebrejsky, aby se mohl modlit. Musí znát tradice, melodie modliteb a také početná pravidla, podle kterých se řídí život muže či ženy.¹²

1.3 Etnické rozdělení

V předcházejících podkapitolách jsme rozlišili etnického a halachického Žida. Židé se dále rozdělují dle původu a oblastí, kde žili nebo žijí. Tomuto rozdělení věnujeme tuto podkapitolu. Budeme se zde zabývat pouze základním rozdělením. Kromě těchto velkých skupin existují ještě skupiny menší.

Aškenazim - Skupina Židů pocházející převážně z oblastí Německa a z části Francie, kteří po vyhnání ze západu Evropy ve středověku a ranném novověku žili především ve střední a východní Evropě. Od raného středověku tento výraz používá jako označení souboru kulturních, náboženských, jazykových a tradičních znaků židovstva

⁹ *Judaismus-náboženství a strategie* [online]. 2010 [cit. 2011-03-09]. Judaismus. Dostupné z WWW: <<http://objektivne.blog.cz/1009/judaismus>>

¹⁰ Gijur je konverze k judaismu. Člověk, který tímto způsobem přestoupil na židovskou víru, se nazývá ger (v ženském rodě gijoret)

¹¹ Srov. SPIEGEL, Paul, *Kdo jsou Židé?* Brno: Barrister & Principal, 2010. 14-15 s.

¹² Tamtéž s.15

střední a východní Evropy - na rozdíl od sefardů, od nichž je právě rozdíly v těchto oblastech odlišují (jazyk jidiš; sefardský jazyk – ladino).¹³

Kromě Aškenazim ještě existuje Sfardim. Ktrému se nyní budeme společně věnovat.

Sfardim - (nebo také Sefardé či Sefardové [...]) se obecně označují Židé a potomci Židů, žijící až do roku 1492 na Pyrenejském poloostrově a poté v oblasti středomoří, Balkánu, orientu, ale také v některých evropských zemích, např. Nizozemí. Často je tento termín chybně používán jako označení všech ne-aškenázských Židů. Sefardští Židé tvoří zhruba deset procent soudobé světové židovské populace. Jsou koncentrováni především v Izraeli, významná komunita žije také ve Francii (potomci emigrantů z francouzského Alžírka). Další centra jsou v severní a jižní Americe a malé zbytky populace stále přežívají v „původních“ sefardských zemích. Mezi sefardské židy jsou někdy také započítáváni i Židé pocházející z arabských zemí Blízkého východu (kromě Jemenu). Tito Židé sami sebe nazývají Mizrachim (východní) a často jsou od ostatní sefardské populace oddělováni, neboť tvoří vlastní svébytnou kulturní skupinu uvnitř judaismu a židovského národa.¹⁴

1.4 Judaismus, jako rituální systém

Nyní se společně podíváme na to, co koná z života v judaismu rituál, kde se tyto rituály konají a také, jak často. Rituály probíhají v několika sociálních oblastech a to v rodině, která je zároveň domovem, v synagoze a v komunitě. Neznamená to však, že jsou pevně vymezené, ale naopak se mohou vzájemně prolínat. Halachické předpisy tradičního judaismu konají z každé stránky rituál. Tedy hned od ranního probuzení až po usnutí. Určují povolené jídlo od nepovoleného, povinnost bohoslužeb a slavení svátků¹⁵. Nyní si to ještě více přiblížíme.

Všechny aspekty života tím pádem nabývají právní povahu mutar a asur, tedy zakázaného a povoleného jednání. V každodenním náboženském vědomí i prožívání tradičního židovství rovněž dominují kategorie jako hajav a patur čili “povinné” a “nepovinné” a kvodeš a chol čili “posvátné” a “profánní”. Pro zbožného Žida je tedy typické úzkostlivé plnění povinností jež mu ukládá halacha, což znamená, neustále dbát na to, jak správně a včas vyhovět předpisům.¹⁶

13 *Holocaust.cz* [online]. 2002 [cit. 2011-03-13]. Aškenazim. Dostupné z WWW: <<http://www.holocaust.cz/cz2/resources/dict/askenazim>>

14 *Židovské hřbitovy* [online]. 2009 [cit. 2011-03-13]. Etnika a jazyk. Dostupné z WWW: <http://www.zidovskehřbitovy.cz/index.php?id_cat=109&new=2096>

15 Srov. FISHBANE, Michael A. *Judaismus*. Praha: Prostor, 2003. 105-106 s.

16 Tamtéž s.105-106

Třikrát denně jsou povinni se modlit muži starší třinácti let. Pro žádného tradičního Žida nebývají příkázání přítěží. Právě naopak je dáván důraz na to, aby se jejich plnění nestalo denní rutinou. Ale bylo radostné a pozorné. Na tuto povinnost čisté radosti je největší důraz kladen o šabatou.

1.4.1 Posvátno v životě jednotlivce

Judaismus, jak jsme zjistili v sobě obsahuje různé rituály (události). Proto nyní tuto myšlenku ještě více prohloubíme a to tím, že se podíváme na některé konkrétní situace. V životě každého jedince jsou události, které se dějí pouze jednou za život. I v židovství nalezneme několik takových událostí. Nazývají se přechodovými rituály. Už dle názvu lze vyvodit, že se jedná o přechod odněkud někam. Mají různou délku dle konkrétního rituálu. Patří mezi ně např. obřízka (zpočívá v odstranění předkožky), kterou většinou provádí mohel v synagoze u chlapců osm dní po narození. Přítomen je i kmotr. Tímto úkonem se uzavírá s daným chlapcem Abraháмова smlouva.

Další z významných a neopakovatelných událostí je u chlapců *bar micva* (tj. věk náboženské odpovědnosti). Bývá ve věku 13 let. Od tohoto okamžiku je schopen zachovávat všechny *micvot* (tj. příkázání) a na znamení této plnoletosti je vyvolán k prvnímu čtení z Tóry. U žen se tato plnoletost jmenuje *bat micva* a tradičně to bývá ve věku dvanácti let a jednoho dne. Také sňatek, kterému předchází *micva* (očistná lázeň) je jeden z významných momentů, může však být vícekrát za život jelikož židovství dovoluje rozvod. Posledním z obřadů je pohřeb.¹⁷

1.5 Znamení na dveřích, čele a paži

V předcházejících dvou podkapitolách jsme si vysvětlili rituální systém a posvátno v životě jednotlivce. Nyní se pokusíme vysvětlit tři důležitá znamení,

¹⁷ Srov. FISHBANE, Michael A. *Judaismus*. Praha: Prostor, 2003. 126-133 s.

keré v judaismu nalezneme. Jedná se o znamení na dveřích (mezuzá), znamení na čele a paži (tfilin), znamení na oděvu (cicit). Všechny tyto tři znamení jsou také na fotografiích v příloze č. 1-3 v zadní části bakalářské práce.

1.5.1 Mezuzá

Jedná se o schránku, která se upevňuje z vnější strany dveří v které je uloženo na pergamentu Šma Izrael což je vyznání, že Hospodin je jediným Bohem. Přesný úryvek je v Dt 6, 4-9. Někteří židé, když kolem této Mezuzy prochází projevují svoji úctu tím, že ji třeba políbí či se jí dotknou, někteří ji však bez povšimnutí přejdou. Mezuzá je všude viditelným znamením a bez přestání připomíná: „Posvěcuj svůj dům!“ Není ani tvým přístřeším, ani tvým zámkem. Tvůj dům ti má být chrámem!“ Z tohoto důvodu se do synagogy neupevňuje.¹⁸

1.5.2 Tfilin

Jedná se o modlitební řemínky, které si muži upevňují na čele a na paži. Vychází z Dt 6, 8, kde je napsáno: „Uvážeš si je jako znamení na ruku a budeš je mít jako pásek na čele mezi očima“. Židé je na sobě nenosí pořád, ale je možné je zahlédnout např. u zdi nářků, kde jsem je i já viděla. Také je nosí ráno při modlitbě v synagoze.

Pro každou část těla zmíněnou v Bibli existuje jedna schránka, zvláštní pro paži a pro hlavu. Tfilin pro paži se přikládají ke svalu nad loktem. Ruku tak „ozbrojují“ nikoliv však zbraní plodící násilí, ale slovem poukazujícím na Boha. Řemínky se obtáčí kolem předloktí celkem sedmkrát (to znamená mnohokrát) pokračují kolem prstů a jsou uvázány okolo dlaně. Pravá ruka není pravým místem pro tfilin. Jejím pomocí jsou řemínky připevněny na levou paži tak, aby schránka směřovala k srdci. Sdce a slovo na sebe mají vzájemně působit. Tfilin pro hlavu se přikládají na horní část těla. „Hebrejščina místo označuje jasně, když říká „mezi tvýma očima“. Není však míněno místo mezi očima u kořene nosu, ale tam, kde začíná úroveň vlasů.“¹⁹

18 Srov. DE VRIES, Simon Philip. *Židovské obřady a symboly*. Vyšehrad 2008. 51 s.

19 Tamtéž, s. 53

1.5.3 Cicit

Cicit jsou modlitební řemínky jejich přesnou fotografii nalezneme v příloze č. 3 v zadní části práce. Jejich význam a použití vychází z nařízení od jediného Boha:

Budete mít trásně, abyste si při pohledu na ně připomínali všechna Má přikázání a plnili je“ (Nu 15:39). Cicit mají mimořádnou schopnost připomínat B-ží přikázání a podněcovat k tomu, aby je plnili. Počet jejich pramenů, otoček a uzlů odkazuje k B-žimu jménu a 613 micvot. Numerická hodnota slova cicit = 600, když se přičte 8 pramenů a 5 uzlů cicit, dostaneme celkový počet 613. Pravidelným nošením cicit se vlévá vědomí lásky k Tóře a k 613 micvot. Neboť plnění micvot dává čisté srdce, které je předpokladem posvěceného života a blízkého vztahu k Bohu. Vykonávání micvot dává čisté srdce a vytváří rámec posvěceného života, naplněného trvalými hodnotami a blízkým vztahem k B-hu. To je zcela jasně řečeno v pokračování citovaného verše: „Abyste si připomínali a plnili všechna Má přikázání a byli svatými pro svého B-ha“ (Nu 15:40)²⁰

1.6 Judaismus v Izraeli²¹

Často se setkáme s označením Izraele, jako s židovským státem. Neboť tuto zemi Židé obrželi, jako zaslíbenou od Boha a to skrze smlouvu, kterou uzavřel Bůh s Abrahámem.

Židovský národ se objevil v dějinách po r. 2000 př.n.l. Pochází částečně z Amorejců či „západních“, kteří se usadili v Mezopotámii koncem 3. tisíciletí. Částečně se možná ztotožňuje s oněmi chabiru, kteří jsou zmiňováni v pramenech z poloviny druhého tisíciletí. Podle bible přišli předkové Izraele jako svobodní lidé do Egypta, ale později byli utlačováni v otroctví. Tisíce jich odtud odešly kolem r.1260 př.n.l. Následujícíce proroka Mojžíše, jehož jméno je egyptského původu. Usadili se v Kenaánu a poté tam vytvořili dvanáct kmenů.²²

Samostatný stát Izrael byl vyhlášen v roce 1948. Jedná se tedy o fenomén 20. století, který se různě interpretuje, tyto interpretace však ponecháme stranou. Věnujeme se především židovství, jako brněnskému fenoménu. Proto nyní přejdeme již konkrétním místům v Izraeli, které mají s tímto náboženstvím

²⁰ 613 micvot [online]. 2010 [cit. 2011-01-14]. Micva cicit. Dostupné z WWW: <<http://613.cz/saarej-halacha/1/7-micva-cicit>>.

²¹ Autorka prováděla výzkum v Izraeli dne 20.-27.10.2009 a 17.-26.10.2010

²² ELIADE, Mircea; CULIANU, Ioan P. *Slovník náboženství*. Praha: Argo, 2001. 125 s.

spojitost. Není však možné zde poskytnout podrobný popis všech míst, ale pouze stručnou charakteristiku, proto se zaměříme jen na některé místa.²³

1.6.1 Zed' nářků²⁴

Nachází se ve Starém městě v Jerusalémě a před vstupem se prochází bezpečnostní kontrolou. Je rozdělena na část mužskou, kde jsou k zapůjčení kipy (bez pokrývky hlavy není možné ke zdi přistoupit) a na část určenou pro ženy.

V r. 70 n.l. byl zničen Druhý Jeruzalémský Chrám. Proto se Židé nyní chodí modlit k této západní zdi, která je pozůstatkem západní části vnější hradby. Věří totiž, že přítomnost Hospodina nikdy z tohoto místa neodešla. V této zdi se nalézají praskliny do kterých je možné vložit prosby, modlitby. Fotografie zobrazující zed' Nářku jsou v příloze č. 4 v zadní části bakalářské práce.

1.6.2 Chrámové návrší

Chrámové návrší někdy nazývané hora Moria. Je možné shlédnout na fotografii v příloze č. 5 v zadní části bakalářské práce. Má tvar nepravidelného čtyřúhelníku. Jedná se o místo prvního a druhého Chrámu. I zde je nutné projít bezpečnostní kontrolou, sousedící s kontrolou ke Zdi nářků kam je pak možné se dostat již bez další bezpečnostní kontroly. Na tomto návrší je nyní postaven Skalní Dóm a mešita Al Aksá. Obojí je také velmi dobře vidět z Olivové hory. Tvoří velkou domintu, která je často znázorňována na fotografiích s tematikou Jerusaléma. Toto místo bylo rituálně znečištěno, původně na ně mohl vstupovat pouze velekněz.

²³ Pouze na ty, které autorka osobně navštívila

²⁴ Autorka toto místo navštívila poprvé v neděli, kdy neprobíhala žádná slavnost a po druhé, když probíhala bar micva. Maminky při této příležitosti radostí výskaly a vhažovaly květy z ženské části do mužské

1.6.3 Menora u Knessetu

Menora je sedmiramenný svícen vysoký 5 metrů, který zhotovil r. 1956 Angličan Benno Elkan. Byl to dar britského parlamentu a anglické Labour Party Izraelskému státu jako projev za to, že se stal Izrael parlamentní demokracií. Cílem bylo na 7 ramenech vyjádřit historii židovského národa. Fotografie menory jsou umístěny v příloze č. 6 v zadní části bakalářské práce.

1.6.4 Památník Yad Vashem

Yad Vashem je nejvýznamnější památník v Izraeli. Je v západní části Jeruzaléma připomíná smrt šesti milionů evropských Židů v době vlády Hitlera.

Do třicetimetového sloupu před hlavní budovou je vepsáno hebrejské slovo zachor - pamatuj. Uvnitř je uložena nejpůsobivější a nejúplnější sbírka dokladů o perzekuci Židů v letech 1933 až 1945. V ústřední pamětní síni Ohel jizchor jsou na podlaze uvedena jména největších koncentračních a vyhlazovacích táborů. Celá místnost pod betonovou střešou je ponořena do tklivého pološera prosvětlovaného věčným světlem. [...] K památníku vede štěrková cesta, která prochází Zahradou spravedlivých nazývanou též Alejí spravedlivých. Po obou stranách cesty jsou vysazeny stromy s malými štítky, na kterých jsou uvedena jména těch, kdo pronásledovaným Židům v době holocaustu statečně pomáhali (nechybí zde ani Oscar Schindler). Pro osoby nežidovského původu je to vůbec nejvyšší izraelské vyznamenání.²⁵

V dokumentačním středisku je možnost shlédnout několik dokumentů s touto tematikou. Nejčastěji v anglickém jazyce, ale jsou zde i materiály v jiných jazycích. Fotografie s pohledem na areál památníku Yad Vashem je v příloze č. 7 v zadní části bakalářské práce. Přímo v památníku Yad Vashem je zakázáno fotografovat.

1.6.5 Pevnost Masada

Je symbolem národní obrany, proto zde skládají izraelští vojáci slavnostní přísahu. Nyní si o ni povíme, jak vznikla a také, jak se k ní dostaneme.

²⁵ *Cesta Izraelem '97* [online]. 1997 [cit. 2010-11-15]. Yad Vashem. Dostupné z WWW: <<http://izrael.pavelj.cz/jeruzalem/yad.htm>>.

Masadu nechal vybudovat Herodes Veliký, aby chránila strategické obchodní cesty a tvořila základnu obrany země. Během židovské války byla až do roku 73 centrem posledního odporu Židů proti Římu. Od té doby až do roku 1948 neměl národ svobodné a nezávislé postavení. Obránci pevnosti nikdy nekapitulovali, ale naopak po několikaletém římském obléhání zvolili raději smrt.²⁶

Nahoru se lze dostat lanovkou či pěšky. V rámci prohlídky se promítá cca 5 min. dokument o této události v angličtině. Z pevnosti je nádherný výhled na mrtvé moře. Nachází se zde i synagoga a Herodův palác. Fotografie pevnosti Masada jsou v příloze č. 8 v zadní části bakalářské práce.

²⁶ PAULÍK, Ivo. *Izrael*. Praha: freytag & berndt, 2006. 74 s.

2 ZÁKLADNÍ INFORMACE O ŽIDOVSKÉ OBCI BRNO

Druhá kapitola bude věnována základní charakteristice Židovské obce Brno. Budeme se společně zabývat její současností. Dozvíme se v ní co Židovská obec Brno zajišťuje, kdo je jejím rabínem, jaké jsou podmínky členství, o synagoze, vzdělávacím centru, mikve, hřbitově. Židovská obec Brno zajišťuje duchovní, vzdělávací, společenský, náboženský, kulturní, sportovní život svých členů. Na svém území má synagogu, hřbitov, vzdělávací centrum rabína Federa, které slouží právě k potřebě jednotlivým členům Židovské obce Brno. Obec náleží do Federace židovských obcí v České republice. „ŽOB brání židovskou pospolitost a aktivně vystupuje proti všem projevům antisemitismu, fašismu, rasismu, xenofobie a diskriminace a chrání památku židovských obětí. ŽOB může podporovat a účastnit se činnosti i jiných organizací a institucí.“²⁷

2.1 Současná situace v Židovské obci Brno

Nyní se společně zaměříme na současnou situaci, která v obci je. Sídlem ŽOB je Tř. Kpt. Jaroše 3, 602 00 Brno. V současné době má Židovská obec Brno cca 300 členů z toho je cca 5 ortodoxních včetně předsedy židovské obce Pavla Friedla a rabína Šlomo Kučery. Ostatní jsou spíše reformní. Tito členové se zapojují do nejrůznějších aktivit probíhajících ve vzdělávacím centru rabína Federa, ale bohoslužeb se téměř neúčastní. Situace je zde složitá což je dáno i tím, že rabín je ortodoxní a působí zde od července 2010. Smlouva s ním byla podepsána na rok. Nyní se aktivně hledá nový rabín. Předchozí rabín Moshe Chaim Koller odešel v roce 2007 do Prahy a od té doby až do července 2010 rabína obec neměla. Samotný rabín Šlomo Kučera, který nějaký čas pobýval v

²⁷ Židovská obec Brno [online]. 2009 [cit. 2010-11-25]. Stanovy ŽOB. Dostupné z WWW: <<http://www.zob.cz/?q=cs/node/158>>.

Izraeli se vyjádřil k životu v ŽOB takto:

Organizačně je život v Brně hodně těžký. Takové ty technické „vychytávky,“ aby ten život byl v souladu s Tórou, byl určitě v Izraeli snazší. V obchodech je tam například k dostání košer jídlo a jiné potřebné věci. Tady nic takového nemáme a musíme si to řešit sami. Na druhou stranu, když má člověk veškeré technické zázemí, tak už spoustu věcí dělá automaticky a nemusí nad každou maličkostí přemýšlet.²⁸

Jelikož je věk členů Židovské obce různorodý. Je také při Židovské obci Brno zřízena od roku 2004 domácí pečovatelská služba JAS. Cílem je poskytnout komplexní domácí péči.

Činnost ŽOB je financována z těchto zdrojů:

- a) příspěvků členů,
- b) dotací,
- c) darů, dědictví a jiných dobrovolných příspěvků,
- d) podnikatelské činnosti,
- e) dalších zdrojů.

Orgány ŽOB jsou:

- a) shromáždění členů ŽOB
- b) představenstvo ŽOB,
- c) předseda ŽOB,
- e) rabín ŽOB nebo zástupce, pověřený v souladu s pravidly FŽO,
- f) revizní komise ŽOB.

Funkční období volených členů orgánů ŽOB je čtyřleté.²⁹

Každý z těchto orgánů má své opodstatnění. Shromáždění členů je nejvyšším orgánem ŽOB a tvoří ho všichni členové ŽOB, kteří dosáhli 18 let, schvalují stanovy a jejich změny. Rozhoduje s konečnou platností o všech záležitostech ŽOB. Výjimku tvoří záležitosti, které jsou vyhrazeny pouze Federaci Židovských obcí či rabínovi. Představenstvo schvaluje roční rozpočty ŽOB, spravuje veškerý majetek ŽOB, rozhoduje o členství v ŽOB. Předseda je statutárním zástupcem ŽOB, zastupuje ŽOB navenek a jedná jménem ŽOB.

28 ČT 24 [online]. 2010 [cit. 2010-11-25]. Brněnská židovská obec se dočkala nového rabína. Dostupné z WWW: <<http://www.ct24.cz/regionalni/brno/97822-brnenska-zidovska-obec-se-dockala-noveho-rabina>>.

29 Židovská obec Brno [online]. 2009 [cit. 2010-11-25]. Stanovy ŽOB. Dostupné z WWW: <<http://www.zob.cz/?q=cs/node/158>>.

Přijímá a propouští zaměstnance ŽOB. Tajemník zabezpečuje plnění usnesení shromáždění členů a představenstva ŽOB. V případě, že obec tajemníka nemá plní jeho povinnosti předseda ŽOB. V čele rabinátu stojí rabín ŽOB. Rabinát projednává a řeší náboženské, kultové a rituální záležitosti v okruhu působnosti ŽOB. Rabín vyslovuje písemně svůj souhlas s veškerým nakládáním se hřbitovy, synagogami, sakrálními objekty a kultovými předměty v majetku ŽOB.³⁰

Jednotlivé následující podkapitoly budeme věnovat přímo daným oblastem současné Židovské obce Brno. Jedná se o rabína, členství v Židovské obci Brno, synagogu, Kulturní a vzdělávací centrum rabína Federa, mikve, hřbitov, jak jsme již naznačili na počátku této kapitoly.

2.1.1 Rabín

Rabínem Židovské obce Brno se stal 1. července 2010 Šlomo Kučera. Narodil se v Brně, pochází z katolické rodiny. Kolem 16 let začal hledat novou duchovní cestu. Od roku 2005 studoval v Izraelské ješivě což je vyšší židovská škola. Hlásí se pod Aškenazim (viz. podkapitola etnické rozdělení). Fotografie rabína Šlomo Kučery je v příloze č. 11 v zadní části bakalářské práce. Podíváme se na některá ustanovení, které obsahuje základní informace o funkci rabína Židovské obce Brno (ŽOB) a to pro lepší pochopení jeho role v rámci Židovské obce Brno:

1) Rabín ŽOB je přijímán a propouštěn předsedou ŽOB na základě schválení představenstva ŽOB.

2) Rabín ŽOB musí mít osvědčení o rabínské smicha vydané rabínskou institucí respektovanou FŽO.

3) Rabín ŽOB jmenuje duchovní ŽOB, a to kantory, šochety, rituální dozorce (mašgiachy), šamese, mohely a učitele náboženství, schválené představenstvem ŽOB.

4) Rabín ŽOB vyslovuje písemně svůj souhlas s veškerým nakládáním se hřbitovy, synagogami, sakrálními objekty a kultovými předměty v majetku ŽOB (např. s jejich prodejem, zástavou, pronájmem, se stavebními zásahy zásadního charakteru apod.).

5) Pokud ŽOB žádného rabína neustanoví, FŽO může pro příslušnou ŽOB jmenovat

³⁰ Srov. *Židovská obec Brno* [online]. 2009 [cit. 2010-11-25]. Stanovy ŽOB. Dostupné z WWW: <<http://www.zob.cz/?q=cs/node/158>>.

svého zástupce a pověřit ho výkonem některých pravomocí. V případě, že obec nemá vlastního rabína, v souladu s pravidly FŽO se jmenují duchovní ŽOB, a to kantoři, šocheti, rituální dozorcí (mašgiachové), šámesové, mohelové a učitelé náboženství, schválení představenstvem ŽOB.³¹

2.1.2 Podmínky členství v Židovské obci Brno

Splnit podmínky pro přijetí členství či být členem Židovské obce není tak úplně jednoduché, proto se nyní budeme věnovat aktuálně platnému ustanovení, které přesně vymezuje podmínky za kterých je možné se stát členem.

Členství v ŽOB vzniká přijetím za člena.

1) Žadatel o členství v ŽOB musí mít alespoň jednoho židovského prarodiče podle halachy. Halachou ve smyslu tohoto ustanovení se rozumí soubor náboženských norem a předpisů v pojetí ortodoxního judaismu.

2) Představenstvo ŽOB uznává přestupy (giury), vykonané Bejt dinem příslušného zaměření, respektovaného FŽO a zakotveného ve Statutu FŽO. Na základě tohoto přestupu vzniká právo žádat o členství v ŽOB.

3) Představenstvo ŽOB přijímá členy na základě jejich žádosti a doporučení rabína ŽOB, popřípadě orgánu pověřeného v souladu s pravidly FŽO, který na základě předložených dokladů, popřípadě hodnověrných svědectví ověří, zda údaje v žádosti o přijetí do ŽOB odpovídají skutečnosti a kritériu členství v ŽOB.

4) Pro přijetí žadatele nebo žadatelky mladších 18 let je nutný souhlas jeho rodičů nebo zákonných zástupců.

5) Po přijetí je nový člen zapsán do jednotné členské evidence ŽOB v souladu s platnými předpisy, zejména zákonem č. 101/2000 Sb. o ochraně osobních údajů.³²

Nyní se zaměříme na práva a povinnosti vyplývající z členství. Člen Židovské obce, který dovrší 18 let má právo volit, být volen a jiným způsobem napomáhat k fungování obce. Např. připomínkami, návrhy. Je povinen ctít zásady spojené s tímto náboženstvím. A také včas platit členský příspěvek. Členství je možné zrušit a nebo samo zanikne pokud nastanou dané podmínky, které opět přesně definuje ustanovení Židovské obce Brno. Na které se společně podíváme. Členství v ŽOB zaniká písemným prohlášením člena o vystoupení z ŽOB, zrušením členství v případě, že člen ŽOB nesplňuje podmínky, úmrtím.³³

31 Židovská obec Brno [online]. 2009 [cit. 2011-3-5]. Stanovy ŽOB. Dostupné z WWW: <<http://www.zob.cz/?q=cs/node/158>>.

32 Židovská obec Brno [online]. 2009 [cit. 2011-3-5]. Stanovy ŽOB. Dostupné z WWW: <<http://www.zob.cz/?q=cs/node/158>>.

33 Srov. Židovská obec Brno [online]. 2009 [cit. 2011-3-5]. Stanovy ŽOB. Dostupné z WWW: <<http://www.zob.cz/>>

2.1.3 Synagoga Agudas Achim

Synagoga Agudas Achim je dílem architekta Otto Eislera. Byla vystavěna v roce 1936 ortodoxním spolkem Agudas Achim ze sbírek haličských Židů na ulici Skořepka. Za 2. světové války značně sešla použitím na skladiště, ale byla obnovena a vysvěcena v roce 1945. „Jedná se o řadovou kubickou dvoupodlažní stavbu s plochou střechou, o půdorysných rozměrech 18,5×15 m a výšce 10,5 m. Delší osa je orientována ve směru východ-západ, takže svatostánek opět směřuje k východu, vstup je však od jihu.³⁴ Uprostřed synagogy stojí svatostánek, nad kterým je desatero a na stěně nápis: „Od východu slunce až do západu jeho buď velebeno jméno Hospodinovo!“ V synagoze se nachází dřevěné lavice, klavír, křesla, předčítací pult, svícny. V přízemí je vstup vyhrazený pro muže (ale není to vždy ortodoxně dodržováno) a také vstup do místnosti, kde probíhá po bohoslužbě kiduš. Z této místnosti vedou dveře do zahrady, kde bývá suka na svátek sukot. V mezipatří jsou umístěny toalety. V patře je vchod na balkón v synagoze, který je vyhrazen pro ženy. Vedle těchto dveří je modlitebna. Fotografie obsahující pohled na budovu synagogy z venku je umístěna v příloze č. 9 a modlitebny v příloze č. 10 v zadní části bakalářské práce.

2.1.4 Kulturní a vzdělávací centrum rabína Federa

Kulturní a vzdělávací centrum rabína Federa stojí v centru města na Třídě Kapitána Jaroše. Jedná se o pobočku patřící pod Vzdělávací a kulturní centrum židovského muzea v Praze. Probíhají zde nejrůznější vzdělávací programy, přednášky jejichž program je na webových stránkách ŽOB, výuka hebrejštiny na různých úrovních a to během roku i o prázdninách. Je zde také jídelna, kde se vaří a podává košer strava (jídelníček je vyvěšen na webových stránkách ŽOB) a slaví se zde také nejrůznější svátky. V dubnu 2002 zde vznikla knihovna, kde

³⁴ [q=cs/node/158>](#).

34 KLENOVSKÝ, Jaroslav. *Brno židovské*. Šlapanice: Era, 2002. 56-57 s.

jsou k zapůjčení knihy nejčastěji s tematikou judaismu, ale mají zde i některé týkající se např. Islámu či křesťanství. Otevírací doba je zde v út 14-18 hod a ve čt 10-14 hod. V suterénu se nachází mikve. Fotografie kulturního a vzdělávacího centra rabína Federa je v příloze č. 12 v zadní části bakalářské práce.

2.1.5 Mikve

Je to Židovská rituální lázeň, která slouží k očištění. Ve starověkém Izraeli sloužila kněžím k rituálnímu očištění před vstupem do Jerusalémského chrámu. V současnosti je využívána ženami např. po menstruaci či porodu. Součástí konverze k judaismu je také ponoření právě do mikve. Košerují se zde také různé kuchyňské nádoby. Mikve je vykachličkovaná a chodí se sem jednotlivě, výška vody je přibližně po hrudník takže se člověk při ponoření musí ohnout. Aby došlo k rituálnímu očištění je nutné se cele ponořit, proto zde dohlíží pí. Seifertová, aby bylo vše košer.

Pravidelně ji nyní využívají tři ortodoxní ženy. Jinak je využívána nepravidelně. Všechny návštěvnice si sebou musí přinést vlastní ručníky, osušky a hygienické prostředky. Ohlásí se na recepci a před použitím procedur je povinnost se umýt. Po skončení procedur po sobě návštěvnice uklidí a ohlásí odchod na recepci.

2.1.6 Židovský hřbitov³⁵

Nachází se na ulici Nezamyslova. Před vstupem je dobré mít pokrývku hlavy, upozorňuje na to i tabule umístěná na vstupních dveřích. Hned u vchodu po levé straně se nachází mapa celého hřbitova. V areálu se nachází obřadní síň, veřejné wc, byt hrobníka, rituální umyvadlo, márnice. Fotografie hřbitova je v příloze č. 13 v zadní části bakalářské práce.

„Celá plocha pohřebiště byla pravidelně rozdělena na očíslované sekce, v nichž byla jednotlivá hrobová místa přesně vymezena a označena - hřbitov je proto typický svou geometrickou přehledností a jasností. Původní nejstarší část obsahuje sekce 1 až 13, přičemž umístování hrobů se v zásadě nedělo chronologicky, ale podle majetnosti rodiny

³⁵ Autorka prováděla výzkum dne 24.5.2009

zemřelých[...]. K novému rozšíření hřbitovní plochy došlo v roce 1916 východním směrem, vznikly tak sekce 23 až 31 (v č. 30 hroby židovských vojáků včetně generála Schwarze a obětí 1. světové války), a konečně stejným směrem v roce 1935.[...]Celý areál tak dosáhl konečného stavu: tvoří velký blok nepravidelného, přibližně obdélníkového tvaru o rozloze 29 537 m².³⁶

36 KLENOVSKÝ, Jaroslav. *Židovské památky Brna*. Brno: Moravské zemské muzeum, 1993. 41-42 s.

3 SLAVENÍ SVÁTKŮ BĚHEM ROKU V ŽIDOVSKÉ OBCI BRNO

V třetí kapitole pojednáváme o praktickém slavení jednotlivých židovských svátků během roku (Šabat, Pesach, Roš ha-šana, Jom kipur, Sukot, Simchat Tóra, Chanuka, Purim) v Židovské obci Brno. Jednotlivé podkapitoly nesou jména těchto svátků. Vedeme zde záměrně pouze stručné informace k jednotlivým svátkům, jelikož toto téma je poměrně obsáhlé. Vyjimku tvoří šabat. Tento den je v životě Žida velmi důležitý. Všechny dny v týdnu směřují k tomuto dni. Ještě než budeme věnovat pozornost těmto svátkům nastíníme zde současnou účast na bohoslužbách a vysvětlíme si židovský kalendář, který se od klasického kalendáře odlišuje a který je pro pochopení svátků důležitý. Během svátků je synagoga navštěvována více než během celého roku na klasických bohoslužbách. Proto ani minjan³⁷ není vždy samozřejmostí, někdy se stane, že opravdu není. Veškeré modlitby při bohoslužbě probíhají v hebrejštině, ale je možnost si zapůjčit český Sidur.

Židovský kalendář se od klasického kalendáře na první pohled odlišuje letopočtem, který se různí o 3760 let. K tomu dochází díky tomu, že v občanském letopočtu je východiskem rok narození Ježíše, a navíc je odlišný i způsob počítání měsíců. Židovský kalendář se totiž orientuje více podle pohybu Měsíce a ne podle Slunce.³⁸

Slunce potřebuje k jednomu oběhu Země 365,25 dne. Z toho vyplývá počet 365 dní, které podle všeobecně užívaného letopočtu tvoří jeden rok-a jeden den navíc, jenž se každým čtvrtým rokem (v “přestupném” roce) přidává k měsíci únoru. Naproti tomu Měsíc potřebuje k oběhu Země 29,5 dne, což tvoří jeden měsíc. Proto má jeden rok 354 nebo 355 dní a každým rokem se ztrácí asi 11 dní, což je podle solárního kalendáře za období tří let celý jeden měsíc. Toto stanovení letopočtu by bylo pro židovské svátky problematické, protože musí začínat v určitém ročním období. Například svátek Pesach je oslavou jara a nemůže být přesunut do dřívějšího nebo pozdějšího období. Proto se lunární kalendář ve srovnání s kalendářem solárním musí korigovat, sedmkrát za 19 let se před pesachový měsíc adar vsouvá dodatkový měsíc, takzvaný adar bejt (“druhý adar”).³⁹

³⁷ Skupina deseti mužů starších 13 let, nutná pro společnou modlitbu v synagoze

³⁸ Srov. STERN, Marc. *Svátky v životě Židů*. Praha: Vyšehrad, 2002. 17 s.

³⁹ Tamtéž s. 17

Přehled Židovských měsíců a svátků⁴⁰:

Hebr. měsíc	Připadá na měsíce	Svátky
nisan	březen/duben	Pesach
ijar	duben/květen	Lag ba-omer
sivan	květen/červen	Šavu'ot
tamuz	červen/červenec	
av	červenec/srpen	Tiša be-av
elul	srpen/září	
tišri	září/říjen	Roš hašana, Jom kipur, Sukot, Simchat Tóra
chešvan	říjen/listopad	
kislev	listopad/prosinec	Chanuka
tevet	prosinec/leden	
švat	leden/únor	
adar	únor/březen	Purim

A nyní se již věnujme některým významným svátkům, jako je Šabat, den zasvěcený Hospodinu, dále pak svátku Simchat Tóra, den radosti z Tóry. Z poutních svátků to bude Pesach, Sukot. Z velkých svátků Roš hašana, Jom kipur a také jeden polosvátek, který nese jméno Purim.

3.1 Šabat⁴¹

Šabat nebo-li sobota je určující pro všechny ostatní dny v týdnu a jsou podle vztahu k němu i počítány, první den (po sobotě). Celý týden tedy směřuje k šabatu a dostává od něj smysl a cíl. Šabat je dovršením procesu stvoření. V šesti dnech učinil Hospodin nebe i zemi a sedmého dne odpočinul. Zachování šabatu nemá prioritně za důvod odpočinku člověka, ale je to den patřící Bohu. Má vést k harmonii mezi Stvořitelem a stvořením, mezi členy národa. Je

⁴⁰ DE VRIES, S. P. *Židovské obřady a symboly*. 298 s.

⁴¹ Autorka k podkapitole Šabat použila vlastní text ze seminární práce pojednávající o šabatu včetně citací

znamením věrnosti smlouvě, vzpomínkou na vysvobození z Egypta.⁴²

Z verše Ex 20,10, kde se praví, že člověk nebude vykonávat žádnou práci vycházeli učenci, kteří sepsali 39 hlavních prací, o nichž se hovoří a které se stále připomínají na různých místech Talmudu v Traktátu Šabat. Jsou to práce, které byly nutné při výstavbě přístřešků (avot)=základní práce. Existují i další druhy, jako jsou odvozené práce (potomci).⁴³

3.1.1 Příprava na šabat

Příprava na šabat v sobě obsahuje erev šabat v synagoze a erev šabat doma. Nyní se budeme věnovat erev šabatu v synagoze. Páteční večerní bohoslužba by se měla skládat z kabalat šabat a z večerní bohoslužby. Na ni navazuje kiduš nebo-li žehnání vína.

Kabalat šabat se stává především ze šesti žalmů (95-99 a 29) jejichž tématem je Boží vláda nad světem. Někteří rabíni říkají, že těchto šest žalmů odpovídá šesti dnům Stvoření. Po jejich přečtení následuje Lecha dodi, tu složil v 16. století v Safedu rabi Šlomo Halevi Alkabez. V šabatové písni je tu šabat přirovnáván k nevěstě.⁴⁴

Píseň Lacha Dodi, má responsoriální formu, která zní: „Pojď můj milý, nevěstě vstříc spějme, svatý šabat vlídně uvítejme“.

Lecha dodi⁴⁵

Lecha dodi likrat kala, penej šabat nekabela
Šamor vezachor bedibur echad, hišmianu el hamejuchad,
A-donaj echad ušmo echad, lešem uliferet velithila:
Lecha dodi likrat kala, penej šabat nekabela
Likrat šabat lechu venelcha, ki hi mekor haberacha,
meroš mikedem nesucha, sof maase bemachšava tchila:
Lecha dodi likrat kala, penej šabat nekabela
Mikdaš melech ir melucha, kumi cei mitoch hahafecha,
rav lach ševet beemek habacha, veho jachmol alajich chemla:
Lecha dodi likrat kala, penej šabat nekabela
Hitnaari meafar kumi, livši bigdej tifartech ami,
al jad ben jišaj bejt halachmi, korva el nafši geala:
Lecha dodi likrat kala, penej šabat nekabela
Hitireri hitoreri, ki va orech kumi ori,

42 Srov. KUNETKA, František. *Židovský rok a jeho svátky*. Olomouc: Univerzita Palackého Olomouc, 2008. 16 s.

43 Srov. STERN, M. *Svátky v životě Židů*. 36 s.

44 Tamtéž, s. 39

45 Autorka získala v rámci výskumu v ŽOB v r.2009, jedná se o interní modlitební text ŽOB

uri uri šir daberí, kevod A-donaj alajich nigla:
Lecha dodi likrat kala, penej šabat nekabela
Lo tevoši velo tikalmi, ma tištochachi uma tehemi,
bach jechesu anijej ami, venivneta ir al tila:
Lecha dodi likrat kala, penej šabat nekabela
Vehaju limšisa šosajich verachaku kol mevalajich,
jasis alajich E-lohajich, kimsos chatan al kala:
Lecha dodi likrat kala, penej šabat nekabela
Jamin usmol tifroci, veet A-donaj taarici,
al jad iš ben parci, venismecha venagila:
Lecha dodi likrat kala, penej šabat nekabela
Boi bešalom ateret baala, gam besimcha uvecahala,
toch emunej am segula, boi kala boi kala:
Lecha dodi likrat kala, penej šabat nekabela.

Na to následují žalmy 92 a 93. Nevztahují se jenom ke každému šabatu, ale i k věčnému šabatu mesiánské doby. [...] Na závěr kantor vyzve všechny přítomné k modlitbě slovy: „Chvalte Hospodina, necht' je veleben“ Nato všichni přítomní odpoví: „ Pochválen buď Hospodin, velebený, navěky a navždy!“ Nakonec se čte večerní modlitba.⁴⁶

Nyní se zaměříme na erev šabat doma. Šabat začíná v pátek večer. Proto je třeba se na něj dobře připravit. Je třeba uklidit, vykoupat se, připravit jídlo na nadcházející den dříve než svátek začne. Není totiž možné tuto práci dokončit v průběhu slavení. Pro mimořádnou atmosféru je možné se převléci do svátečních šatů.

Než zasedne otec rodiny ke svátečnímu stolu, poctí svoji ženu „Chválou statečné ženy“. Jde o text z poslední kapitoly knihy Přísloví, jedná se o „žehnání“ manželů. Při společné páteční večeři, na prostřeném stolu stojí svícen s nejméně dvěma svícemi. Tyto svíce zapaluje nejčastěji hospodyně. Strukturu tohoto prvního sobotního jídla tvoří úvod, kdy se recituje z první knihy Mojžíšovi následuje Beracha nad vínem a Beracha k zasvěcení sobotního. Hostina šabatu je pak zahájena požehnáním nad chalou (chleba).⁴⁷

46 STERN, M. *Svátky v životě Židů*. 40 s.

47 Srov. KUNETKA, F. *Židovský rok a jeho svátky*. 22 s.

Ve Čtvrté knize Mojžišově 15,18-21 říká Tóra: „Až vejdete do země, do níž vás vedu, a budete jíst z pokrmů země, odevzdáte pro Hospodina obět pozdvihování. Odevzdáte jej jako obět pozdvihování z humna. Z prvotín své obilní tluče budete dávat Hospodinu obět pozdvihování po všechna svá pokolení.⁴⁸

Tento předpis se vztahuje na Izrael s nímž je spojen stan a Chrám. Přestože už ani jedno není dál se odděluje malý kousek těsta na připomínku dávné oběti. Oblíbeným jídlem pro sobotní den je šalet ze zeleniny, ovoce a masa, protože je možné ho udržovat teplé. Večeře končí žalmem 126, která zpívá o radosti Židů při návratu z Babylónského exilu. Na ní následuje modlitba po jídle. Tímto páteční večer nekončí, nastává totiž příležitost k popovídání si např. u kávy či čaje. Také je vhodné část večera věnovat četbě, studiu náboženských knih.⁴⁹

3.1.2 Slavení o šabatu ráno v synagoze⁵⁰

Do synagogy si o šabatu muži obléknou talit, nikoliv však tfilín. Struktura bohoslužby je podobná, jako modlitba během týdne, jsou však přidány některé žalmy týkající se šabatu:

- ranní požehnání
- verše chvály
- výzva k (veřejné) bohoslužbě
- Š'ma Jisrael a jeho požehnání
- hlavní modlitba (sedm požehnání)
- čtení z Tóry
- čtení z proroků (haftara)
- závěrečná modlitba tím končí bohoslužba a následuje kiduš (žehnání vína).⁵¹ Bohoslužba bývá v 9 hod a účastní se jí přibližně kolem 10-15 lidí, jsou to zejména ortodoxní Židé a další, kteří sympatizují s tímto náboženstvím.⁵²

48 DE VRIES, S. P. *Židovské obřady a symboly*. 58 s.

49 Srov. tamtéž s. 58-59

50 Autorka se této bohoslužby i kiduše účastnila v roce 2009 a 2010, bohoslužba probíhala v modlitebně. Kiduš v místnosti určené pro kiduš

51 Srov. KUNETKA, F. *Židovský rok a jeho svátky*: 26 s.

52 Jedná se o jinou skupinu lidí, než která se schází v pátek večer na kabalat šabat.

3.1.3 Šabatové poledne doma a mincha

Po návratu ze synagogy je zvykem znovu pronést kiduš. Celá rodina si umyje ruce a následuje požehnání nad macesy. K obědu se jí ryby, šoulet a zpíva se z'mirot. A nyní se budeme zabývat minchou. Mincha je modlitba, která se koná přibližně hodinu před koncem šabatu v synagoze. Jejím ústředním tématem je spása. Začíná Žalmem 145 a končí se modlitbou: Vykupitel přijde na Sión“. Následuje čtení z Tóry, po uložení Tóry se modlí Amida (sedm požehnání). Po té na závěr následují tři verše tří žalmů, týkající se Boží nebeské spravedlnosti a současně připomínají smrt Josefovu, Mojžíšovu a smrt krále Davida, protože všichni tři zemřeli o šabatu v době minchy. Po modlitbě Mincha následuje tzv. „třetí jídlo“ ať už doma či v synagoze. Číslo tři symbolizuje tři praotce: Abrahama, Izáka a Jákoba a také TeNaKu (Pentateuch, knihy proroků, Spisy).⁵³

3.1.4 Konec Šabatu

Šabat končí, jakmile se objeví tři první hvězdy. Na ukončení se koná malý obřad tzv. Havdala. Obsahuje totiž modlitbu v které je obsažen výraz oddělit, rozlišit. Modlitba slouží k oddělení šabatu od ostatních dnů v týdnu. Pronáší se nad pohárem vína. K Havdale patří i hřebíček, vonné koření, havdalová svíčka (svíčka upletená do tvaru copu).

Struktura:

- modlitba složená z biblických veršů
- požehnání nad vínem
- požehnání nad vonným kořením (beracha)
- požehání nad ohněm

Následuje požehnání Havdala: „ Požehnaný jsi, Hospodine, náš Bože, králi světa, který rozlišuje mezi svatým a všedním, mezi světlem a temnotou, mezi Izraelem a národy, mezi dnem sedmým a šesti dny práce. Požehnaný jsi,

⁵³ Srov. STERN, M. *Svátky v životě Židů*. 46-47 s.

Hospodine, který rozlišuje mezi svatým a všedním.⁵⁴ Na konci tohoto požehnání se nalije trošku vína na havdalovou svíci a pak se pije víno z poháru. Konečky prstů se namočí do vína a otřou se oči na znamení inteligence. Pak se zazpívá na vyprovázení Královny Šabat několik z'mirot. Následuje doma slavnostní večeře. Doprovázení královny Šabat, jenž šabat končí.

3.2 Pesach

Tento svátek se slaví 15.nisanu. Je spojen s odchodem Izraelitů z Egypta. Několik týdnů před tímto svátkem se začnou péct macesy (nekvašené chleby). V upomínku na nekvašené chleby, které se při kvapném odchodu lidu Izraele z Egypta pekly až cestou na slunci, se během Pesachu nejí žádná jídla, která obsahují kvas (chamec). Proto se celý dům od tohoto chamecu vyčistí.⁵⁵ Existuje speciální příručka, kde je popsán postup očišťování (košerování) k jednotlivým spotřebičům a dalšímu vybavení současné kuchyně.

Nejdříve se všechny větší zásoby chamecu prodají nežidovským sousedům nebo zavrou do sklepa. Z menších zbytků vezmeme deset kousků chleba, které se ukryjí v domě. Nakonec hledají drobtý všichni členové rodiny a snášejí dohromady každou nalezenou částičku chamecu. Na znamení, že je celý dům konečně od chamecu očištěn, se zbytky spálí. I nádobí a příbory používané každý den se na pesach uloží do sklepa a nahradí se nádobím a příbory určenými jen pro tento svátek. Existují ovšem určité způsoby, jak alespoň část nádobí košerovat, např. kovové příbory nebo sklenice.⁵⁶

Na Židovské obci Brno se na pesach konává sederová večeře, kde je připravený sederový stůl podle předpisů, kde se znovu připomíná odchod z Egypta.

54 Srov. KUNETKA, F. *Židovský rok a jeho svátky*. 27-28 s.

55 Srov. STERN, M. *Svátky v životě Židů*. 167-168 s.

56 Tamtéž s. 167-168

3.3 Roš ha-šana⁵⁷

Roš ha-šana je hlavou roku, jedná se o nový rok. „Příkaz Tóry říká, že za „počátek měsíců“ (Ex 12,2) má být považován měsíc, v němž došlo k exodu, tedy nisan. Tento měsíc je začátkem cyklu poutních svátků, Roš ha-šana je začátkem počítání roků (m Roš ha-šana 1,1).”⁵⁸ V předvečer tohoto svátku se v 18 hod konala bohoslužba v synagoze a po ní následovalo pohoštění. Další den ráno (šabat) byla bohoslužba v 9 hod a potom v 19:45. V neděli byla bohoslužba v 9 hod, zde se troubilo na šofar⁵⁹. Židovský Nový rok je časem účtování. Doslova vyzývá k uvažování nad morálními otázkami, nad svým náboženským životem v úplynulém roce a požaduje, abychom předstoupili před Boha s modlitbou za svoji budoucnost. Má vést k uvědomění si naší hříšnosti. Právě troubení na šofar má člověka probudit a zahledět se na Boha. Tento svátek je také výrazem víry ve Stvořitele, který je současně soudcem, který rozhodne o osudu každého člověka na svátek Jom kipur.⁶⁰

3.4 Jom kipur⁶¹

Tento den je nazýván dnem smíření. Je věnován vnitřnímu zastavení, spočinutí, rozjímání. Svou podstatou a způsobem, jakým se dodržuje, se podobá šabatu. A to proto, že se má odložit práce a být před Bohem, před jeho trůnem. Drží se půst od jakéhokoliv jídla, pití a má být také úplná zdrženlivost od pečlivého umývání těla, používání mastí, kosmetických přípravků. Je to den nejhlubší vážnosti⁶².

Bohoslužbě chybí dramatická novoroční liturgie, je monotematická. Je variací na téma: pokání, vyznání, odpuštění. Motem celé bohoslužby je věta: „V tento den za Vás vykoná smířící obřady a očistí vás od všech vašich hříchů. Budete před Bohem čisti.” (Lv 16,30). [...] Odpuštění, které dříve zprostředkoval kněz obětí ve velesvatyni, je nyní Židům darováno skrze jejich modlitbu. Den smíření je dnem osvobození z poroby hříchů. V době chrámu byl Jom kipur významným dnem, ve kterém velekněz, oděný do bílého

57 Autorka se na tento svátek účastnila bohoslužeb dne 18.-20.9.2009

58 KUNETKA, F. *Židovský rok a jeho svátky*. 2008. 72 s.

59 Beraní roh

60 Srov. STERN, M. *Svátky v životě Židů*. 63.

61 Autorka se na tento svátek účastnila bohoslužeb dne 27.-28.9.2009

62 Srov. KUNETKA, F. *Židovský rok a jeho svátky*. 2008. 72 s.

roucha, vstupoval do velesvatyně, kde vykonával smírné obřady za hříchy Izraele.⁶³

Bohoslužba se konala v předvečer v 18 hod. Ráno byla bohoslužba v 9 hod a v 10:30 Mazkir. Rozdávaly se jablka s hřebíčky obalené v medu. Večer v 18 hod bohoslužba, byl minjan.

3.5 Sukot⁶⁴

«Sukot je svátek plný symbolů. Prvním z nich je stánek, kterému se říká suka. Ve třetí knize Mojžíšově je psáno: „*Sedm dní budete bydlet ve stáncích, ... aby všechna vaše pokolení věděla, že jsem přechovával Izraelce ve stáncích, když jsem je vyvedl z egyptské země.*”⁶⁵ Suka se staví po skončení Jom kipur. Na její stavbě by se měli podílet všichni členové rodiny. Je možné ji stavět i na balkóně. Nejdůležitější je střecha, která má být z přírodního materiálu.

Dalším ze symbolů je lulav (palmová ratolest), která spolu s myrtou a vrbovými větvíčkami tvoří svazek, který se používá při bohoslužbě. Bohoslužba byla v synagoze v 18 hod po ní následovalo pohoštění v suce na zahradě. Účastnilo se přibližně cca 30 lidí. Ráno se konala bohoslužba v 9 hod, večer v 19 hod, minjan nebyl. Po ní následovalo kiduš v suce. I následný den se konala bohoslužba v 9 hod.

3.6 Simchat Tóra⁶⁶

Jedná se o den radosti z Tóry. Bohoslužba se konala v 9 hod při které se konalo procesí se svítkami Tóry.

Četba z Tóry, která se stala středem synagogální bohoslužby, je každý rok ukončena právě v tento den. Žalm 119,96 říká: „Vidím, že vše spěje k svému konci, přikázání tvé má nekonečný prostor.” Boží slovo je nekonečné, a proto jakmile je jedna četba u konce, začíná hned od začátku další. Ukončení a následné obnovení četby provází náležitá slavnost. Tóra představuje svatou, nekonečně trvající podstatu společné existence lidu Izraele. Je půdou, na níž lid stojí, je jeho životní silou. Je svědkem i hlasem, kterým Izrael oslovil svět a jehož prostřednictvím k lidstvu nadále promlouvá. Tóra je však zejména knihou představující svazek s Bohem. Jas a třpyt uplynulých staletí nepohasl a

63 KUNETKA, F. *Židovský rok a jeho svátky*. 77 s.

64 Autorka se účastnila bohoslužeb na tento svátek dne 2.-4.10.2009

65 DE VRIES, S. P. *Židovské obřady a symboly*. 91 s.

66 Autorka se účastnila bohoslužby na tento svátek dne 11.10.2009

dech svatosti, kterým je prosycena, nezeslábl v průběhu věků jen díky tomu, že je Tóra skutečná, hmatatelná a konkrétní. Představuje nebeský důkaz platný od věčnosti pro všechny časy, který nás nikdy neomrzí.⁶⁷

3.7 Chanuka⁶⁸

Chanuka připomíná období Makabejců, s nimiž svátek, který se slaví osm dní úzce souvisí. Během těchto dní je zakázáno držet půst a pronášet pohřební projevy. Vysvětluje se to tím, že když helenizovaní Syřané vnikli do chrámové svatyně, znečistili všechny nalezené nádoby s olejem, které tam našli. Když Makabejci vyhráli válku a zbavili se utlačovatelů, našli při očišťování Chrámu pouze jednu nádobu s čistým olivovým olejem.⁶⁹

Na nádobě byla pečeť veleknězova, což se považovalo za záruku čistoty oleje. V nádobě zbyla jenom trocha oleje, která by sotva stačila na jeden den svícení chrámovým svícem. Zázrakem však olej vydržel osm dní, než se Hasmonejci⁷⁰ vrátili do Chrámu s čerstvě vylisovaným olivovým olejem. Z Chrámu odešli, protože se dotýkali mrtvých těl vojáků a byli proto nečistí. Když Hasmonejci a Sanhedrin viděli i po sedmi dnech rituální nečistoty stále hořet oheň, poznali že původcem zázraku je Bůh. Stanovili tedy, že tyto dny budou sváteční, bude se v nich odříkávat halel (žalmy 113-118) a budou se předčítat děkovné modlitby na paměť „chanukového zázraku.“⁷¹

Bohoslužba se konala v 17 hod. Po ní se dětem rozdávaly balíčky, následovalo pohoštění na Židovské obci. V synagoze je během všech bohoslužeb zakázáno fotit. Z pověření Židovské Obce však v tento svátek fotografovala pí. Juráňová tyto fotografie jsou v příloze č. 14 v zadní části bakalářské práce.

3.8 Purim

Svátek připomíná záchranu Židů v perské diaspoře před genocidou, kdy Haman, vlivný úředník chtěl pomocí losu určit datum jejich vyhlazení, jak o tom vypráví kniha Ester. Tento svátek je proto plný radostného veselí a pořádají se

67 DE VRIES, S. P. *Židovské obřady a symboly*. 96 s.

68 Autorka se účastnila bohoslužby na tento svátek dne 1.12.2010

69 Srov. STERN, M. *Svátky v životě Židů*. 129 s.

70 Název „Hasmonejci“ odpovídá názvu „Makabejští“

71 STERN, M. *Svátky v životě Židů*. 129 s.

karnevaly.⁷² Bohoslužba v únoru 2009 se v brněnské synagoze nekonala, protože byl na návštěvě rabín Koller z Prahy.

Vlastní den svátku se má slavit jako den radostného hodování (Est 9,22), neboť Esteřino vítězství začalo na hostině při popíjení vína (Estr. 5,6). [...] Slavnostní jídlo se koná v odpoledních hodinách svátku. Ke zvyklostem patří zvláštní jídla, např. solený hrách a fazole. Charakteristické jsou trojhranné koláčky plněné sladkou směsí máku, datlí a švestek, tzv. Hamanovy taštičky, kterých se v Izraeli říká [...] (Hamanovy uši).⁷³

3.9 Přínos výzkumu slavení svátků v Židovské obci Brno

Smyslem této kapitoly bylo vysvětlení židovského kalendáře, významu jednotlivých svátků během roku, které slaví Židovská obec Brno, ale které také slaví i ostatní židé ve světě, konkrétní poznatky z účastí na bohoslužbách.

Vysvětlili jsme si, jakým způsobem se židovský kalendář počítá oproti běžnému kalendáři. Popsali jsme také jednotlivé svátky, jejich význam. Na základě výzkumu slavení těchto svátků jsme zjistili, že do synagogy během roku pravidelně v sobotu ráno na bohoslužbu chodí pouze cca 10-15 lidí, kteří patří pod ortodoxní včetně rabína a lidé, kteří s tímto náboženstvím sympatizují. Jedná se o jinou skupinu lidí, než která se v pátek večer účastní kabalat šabat. Synagoga ožívá a je více navštěvována ostatními židy pouze o svátcích. Ti jsou spíše zaměřeni reformně. Židé v Židovské obci Brno jsou velmi různorodí. Někteří do synagogy nechodí vůbec, ale účastní se různých přednášek či jiných aktivit ve vzdělávacím centru rabína Federa, někteří chodí do synagogy pouze o svátcích.

⁷² Srov. KUNETKA, F. *Židovský rok a jeho svátky*. 87 s.

⁷³ Tamtéž s. 87-88

4 ZÁVĚR

Cílem práce nebylo podat vysvětlení celého judaismu, ale vlastní pochopení (proniknutí) do jeho základů za pomoci literatury a výzkumu v Izraeli a zvláště v Židovské obci Brno metodou fenomenologickou a za pomoci aplikované hermeneutiky. Postupné zpracovávání této práce, čtení literatury a přímý styk s judaismem v Izraeli v rámci výzkumu, možnost dotýkat se významných míst a také výzkum v Židovské obci Brno nám nedovolily být lhostejnými, nezúčastněnými. Vnímáme, jak nás oslovilo, prostoupilo a také ovlivnilo⁷⁴ celou svojí vnitřní krásou a rozmanitostí. Napomohlo také k lepšímu pochopení křesťanských svátků, které na židovské svátky navazují a také k lepšímu pochopení zejména pěti knih Mojžišových, kde se často setkáme s různými výrazy a praktikami spojenými s judaismem.

Judaismus jsme rozdělili na tyto směry: ultraortodoxní, ortodoxní, konzervativní, reformní. Zjistili jsme, že etnický Žid je ten, který má alespoň jednoho z předků Žida. Halachickým Židem se člověk může narodit pokud je matka halachickým Židem (židovství se dědí materlineárně) a nebo stát na základě konverze k judaismu. Judaismus má svůj rituální systém, který určuje povolené od zakázaného a od nepovinného k povinnému. Tyto rituální systémy ovlivňují i posvátno v životě jednotlivce. Jsou jimi přechodové rituály, které se konají pouze jedenkrát za život (například obřízka). Vysvětlili jsme si trojí znamení na dveřích (mezuzah), čele (třilin), paži (cicit). A také význam těchto míst v Izraeli spojených s judaismem: Zeď nářků, Chrámové návrší, Menora u Knesetu, památník Yad Vashem, pevnost Masada.

Rabínem Židovské obce Brno je Šlomo Kučera. Stát se členem Židovské obce Brno je možné za stejných podmínek, jako stát se etnickým či halachickým Židem. Členství zaniká písemným prohlášením člena o vystoupení z ŽOB, zrušením členství v případě, že člen ŽOB nesplňuje podmínky nebo úmrtím. Obec má vlastní synagogu Agudas Achim, která byla vystavěna v roce 1936 ortodoxním spolkem Agudas Achim ze sbírek haličských Židů. Vzdělávací a

⁷⁴ Autorka si v době tvorby práce pořídila např. vlastní menoru, šofar, chanukový svícen

kulturní centrum rabína Federa, které nabízí různé vzdělávací programy, knihovnu, košer stravování nachází se v ní i rituální lázeň mikve, která je v současnosti méně využívána, V areálu hřbitova se nachází obřadní síň, veřejné wc, byt hrobníka, rituální umyvadlo, márnice.

Členové Židovské obce Brno jsou velmi různorodí, proto i jejich způsob prožívání judaismu je odlišný. Někteří se účastní pravidelně sobotní bohoslužby v synagoze a patří pod ortodoxní včetně rabína Šlomo Kučery. Ostatní jsou spíše reformní a navštěvují synagogu pouze o svátcích. V pátky se schází také skupina na kabalat šabat jedná se však o jiné Židy než kteří se společně schází v sobotu ráno na bohoslužbě. Někteří Židé využívají programů, které nabízí vzdělávací centrum rabína Federa a synagogu téměř nenavštěvují. Tyto jednotlivé skupiny se spolu vzájemně moc nestýkají. Jejich život je také odlišný s životem v Izraeli a to klimatickými podmínkami např. na svátek sukot je v Izraeli tepleji než v ČR a proto je mnohem jednodušší déle pobývat v suce v Izraeli, ale také i konkrétním prožíváním judaismu. Znamená to, že v ČR se nedodrhuje vše tak přísně, jako v Izraeli. Týká se to například dodržování konzumace košer potravy přesto, že obec nabízí košer kuchyni. Ale také, že jsou zde jiné možnosti. V Izraeli je větší množství Židů a větší možnosti, které umožňují splňovat ortodoxně všechny zásady. V ČR se musí někdy udělat kompromis a nebo omezit pouze na základní splnění povinností, protože tady tolik možností není. Týká se to např. slavení bohoslužeb v synagoze, kdy se někdy modlí opravdu jen to povinné.

Tato práce tedy nabízí základní přehled o judaismu a to na základě literatury a výzkumu v Izraeli a zejména v Židovské obci Brno a slavení židovských svátků během roku. V případě hlubšího zájmu o slavení židovských svátků odkazujeme na knížky zabývající se přímo tímto tématem. Např.: Svátky světových náboženství, Slavení svátků během roku, Židovské obřady a symboly, Židovský rok a jeho svátky. Práce je navíc obohacena fotografiemi pro lepší přiblížení daných témat a k celkovému oživení.

V rámci tvorby práce se vynořila otázka pojetí rodiny v judaismu. Jak správně chápat židovskou rodinu, postavení muže a ženy a jejich úkoly v rodině.

Není zde prostor se touto otázkou zabývat, ale může se stát podnětem k dalšímu výzkumu. Z dosud poznaného prožívání židovských svátků se zdá, že judaismus klade důležitost na rodinu, jako společenství. Jsou různé obřady, kde jsou přesně určené úkoly dětem, manželce a manželovi ke kterým se společně schází a slaví. Důkazem toho je například slavení svátku šabat, kterému se věnovala tato práce.

5 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

DE VRIES, Simon Philip. *Židovské obřady a symboly*. 1.vyd. Praha: Vyšehrad, 2008. ISBN 978-80-7021-963-8

ELIADE, Mircea; CULIANU, Ioan P. *Slovník náboženství*. 2.vyd. Praha: Argo, 2001. ISBN 80-7203-393-X

FILKA, Jaroslav. *Metodika tvorby diplomové práce*. 1.vyd. Brno: Knihař, 2002. ISBN 80-86292-05-3

FISHBANE, Michael A. *Judaismus*. vyd.3. Praha: Prostor, 2003. ISBN 80-7260-086-9

KLENOVSKÝ, Jaroslav. *Brno židovské*. 3. upravené a rozšířené vyd. Šlapanice: Era, 2002. ISBN 80-86517-44-6

KLENOVSKÝ, Jaroslav. *Židovské památky Brna*. Brno: Moravské zemské muzeum, 1993. ISBN 80-7028-049-2

KUNETKA, František. *Židovský rok a jeho svátky*. 5.vyd. Olomouc: Univerzita Palackého Olomouc, 2008. ISBN 978-80-244-1983-1

PAULÍK, Ivo. *Izrael*. 1.vyd. Praha: freytag & berndt, 2006. ISBN 80-86236-202-4

Písmo svaté Starého a Nového zákona. 6. přepracované vyd. Praha: Česká biblická společnost, 1995. ISBN 80-85810-08-5

SKALICKÝ, Karel. *Postopách neznámého Boha*. 3.vyd. Svitavy: Trinitas, 2003. ISBN 80-86036-75-8

SPIEGEL, Paul, *Kdo jsou Židé?* 2.vyd. Brno: Barrister & Principal, 2010. ISBN 978-80-87029-97-8

STERN, Marc. *Svátky v životě Židů*. 1.vyd. Praha: Vyšehrad, 2002. ISBN 80-7021-551-8

VOJTÍŠEK, Zdeněk. *Encyklopedie náboženských směrů v České republice*. 1.vyd. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-798-1

WAARDERBURG, Jacques. *Bohové zblízka*. 1.vyd. Brno: Georgetown, 1997. ISBN 80-902197-1-3

6 SEZNAM INTERNETOVÝCH ZDROJŮ

Cesta Izraelem '97 [online]. 1997. Yad Vashem. Dostupné z WWW:
<<http://izrael.pavelj.cz/jeruzalem/yad.htm>>.

Citace.com [online]. 2009. Generátor citací. Dostupné z WWW:
<<http://www.citace.com/generator.php>>

ČT 24 [online]. 2010. Brněnská židovská obec se dočkala nového rabína.
Dostupné z WWW: <<http://www.ct24.cz/regionalni/brno/97822-brnenska-zidovska-obec-se-dockala-noveho-rabina>>.

Holocaust.cz [online]. 2002. Aškenazim. Dostupné z WWW:
<<http://www.holocaust.cz/cz2/resources/dict/askenazim>>

Judaismus-náboženství a strategie [online]. 2010. Judaismus. Dostupné z WWW:
<<http://objektivne.blog.cz/1009/judaismus>>

Wikipedie : Judaismus [online]. 2011. Dostupné z WWW:
<<http://cs.wikipedia.org/wiki/Juismus>>

Židovská obec Brno [online]. 2009. Stanovy ŽOB. Dostupné z WWW:
<<http://www.zob.cz/?q=cs/node/158>>

Židovské hřbitovy [online]. 2009. Etnika a jazyk. Dostupné z WWW:
<http://www.zidovskehrbitovy.cz/index.php?id_cat=109&new=2096>

613 micvot [online]. 2010. Micva cicit. Dostupné z WWW: <<http://613.cz/saarej-halacha/1/7-micva-cicit>>

7 SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

Č. Číslo

ČR Česká republika

FŽO Federace Židovských obcí

Např. Například

n.l. Našeho letopočtu

Pí. Paní

př. Kr. Před Kristem

Srov. Srovnání

Stol. Století

Tj. To je

Vyd. Vydání

ŽOB Židovská obec Brno

Biblické zkratky:

Převzaty z: *Písmo svaté Starého a Nového zákona*. 6. přepracované vyd. Praha: Česká biblická společnost, 1995. ISBN 80-85810-08-5.

Ex Druhá kniha Mojžíšova (Exodus)

Lv Třetí kniha Mojžíšova (Leviticus)

Nu Čtvrtá kniha Mojžíšova (Numeri)

Dt Pátá kniha Mojžíšova (Deuteronomium)

Est Ester

8 SEZNAM FOTOGRAFIÍ

Příl. 1: Mezuzá.....	46
Příl. 2: Tfilin.....	46
Příl. 3: Cicit.....	46
Příl. 4: Zed' Nářku.....	47
Příl. 5: Chrámové návrší.....	48
Příl. 6: Menora u Knessetu.....	48
Příl. 7: Yad Vashem.....	49
Příl. 8: Pevnost Masada.....	49
Příl. 9: Synagoga Agudas Achim.....	51
Příl. 10: Modlitebna.....	52
Příl. 11: Rabín Šlomo Kučera.....	52
Příl. 12: Kulturní a vzdělávací centrum rabína Federa.....	52
Příl. 13: Hřbitov.....	53
Příl. 14: Slavení chanuky v synagoze Agudas Achim 1.12.2010.....	53

Příloha 1-Mezuza

Foto: autorka

Příloha 2-Tfilin

Foto: autorka

Příloha 3-Cicit

Zdroj: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Cicit>

Příloha 4-Zed' Nářku

Foto: autorka

Foto: autorka

Příloha 5-Chrámové návrší

Foto: autorka

Příloha 6-Menora u Knessetu

Foto: autorka

Foto: autorka

Příloha 7-Yad Vashem

Foto: autorka

Příloha 8-Masada

Zdroj: http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Vista_general_de_Masada.jpg

Foto: autorka

Foto: autorka

Příloha 9-Synagoga Agudas Achim

Zdroj: <http://www.zob.cz/?q=node/137>

Autorka: pí. Dagmar Juráňová

Příloha 10-Modlitebna

Foto: autorka

Příloha 11-Rabín Šlomo Kučera

Zdroj: <http://brnensky.denik.cz/rozhovor/novy-rabin-chci-aby-se-zide-neschazeli-jen-o-svatc.html>

Příloha 12-Kulturní a vzdělávací centrum rabína Federa

Foto: autorka

Příloha 13-Hřbitov

Foto: autorka

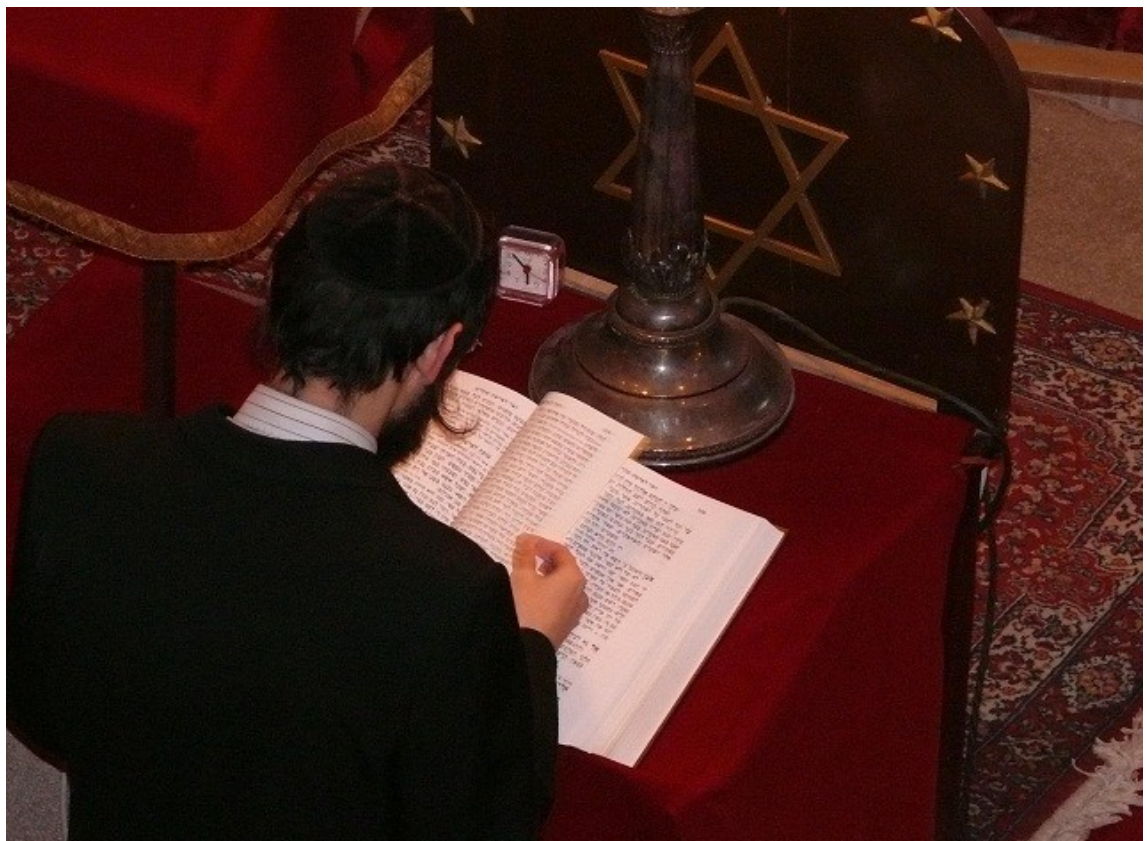
Příloha 14-Slavení chanuky v synagoze Agudas Achim 1.12.2010

Autorka: pí. Dagmar Juráňová

Autorka: pí. Dagmar Juráňová

Autorka: pí. Dagmar Juráňová